

SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO
EVANGELISK-LUTHERSKA KYRKAN I FINLAND
KIRKKOHALLITUS
KYRKOSTYRELSEN

1047/hc OPETUSMINISTERIÖ

19. 08. 2005

ad N:o 14 022/2005

Helsinki 18.8.2005
Asianro 2005-00034
Viite Opetusministeriön lausuntopyyntö 13.7.2005, Dnro 14/022/2005
Asia Jouni Luukkaisen kirjoitus koskien Aasian luonnonkatastrofissa menehtyneille, tunnistetuille vainajille järjestettyä uskonnollista tilaisuutta ennen kotimaahan lähettämistä, lausuntopyyntö

Opetusministeriölle

Opetusministeriö on pyytänyt kirkkohallitusta lausumaan käsityksensä Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n oikeuskanslerille tekemän kantelun johdosta sekä antamaan selvityksen Aasian luonnonkatastrofissa menehtyneille vainajille ennen kotimaahan lähettämistä järjestetyistä uskonnollisista tilaisuuksista. Kirkkohallitus esittää lausuntonaan seuraavan.

Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n kantelu

Dosentti Jouni Luukkaisen kantelussaan esittämä tapahtumien kuvaus Aasian luonnonkatastrofissa kuolleiden suomalaisten kotiuttamisesta pitää pääosin paikkansa. Kirkkohallitus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että asian kuvauksessa nojaututaan usein pelkkiin lehtitietoihin. Toimittajien käyttämät ilmaisut ja termit eivät kaikin osin vastaa tarkasti tapahtunutta. Sama epätarkkuus koskee osin myös Luukkaisen omia ilmaisuja ja tulkintoja.

Luukkaisen mukaan kirkko ja Suomen Lähetysseura (SLS) velvoittavat itsensä matkaansaattohartauksiin ja vaativat itselleen oikeuden siihen muilta, valtiollisilta tahoilta. Papit ovat Luukkaisen mukaan tuppautuneet mukaan tai lisäksi valtiolliset tahot ovat heidät mukaan pyytäneet. Kirkkohallitus korostaa, että kirkon ja Suomen Lähetysseuran, joka on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virallinen lähetysjärjestö, työntekijöiden läsnäolo Aasian luonnonkatastrofin pelastustöissä perustuu valtion viranomaisien pyyntöön ja vakiintuneeseen yhteistyöhön. Kirkon työntekijöillä on sellaista ammattitaitoa ja osaamista, jota tarvitaan kyseessä olevissa katastrofitilanteissa. Erityisesti juuri kuoleman ja surun kohtaamisessa sekä vainajien kohtelussa tarvitaan sitä asian-tuntemusta, jota kirkon työntekijöillä on. Aasian luonnonkatastrofissa oli kyse äkillisestä ja poikkeuksellisen suuresta onnettomuudesta, jossa jouduttiin nopeasti luomaan

asianmukaiset, vainajien arvoa ja omaisten tunteita kunnioittavat toimintamallit ja käytännöt.

Suomalaisessa yhteiskunnassa 98 % kuolleista saa kristillisen hautaan siunaamisen. Tätä taustaa vasten ei voi pitää asianmukaisena Luukkaisen väitettä siitä, että papin läsnäolo ja osallistuminen vainajien saattamiseen kotimaahan olisi epäkunnioittavaa, häpäisevää ja pahennusta herättävää. Kyse on syvältä suomalaisesta kulttuurista nousevasta ja traditioon ankkuroituvasta tavasta kohdata kuolema ja kohdella arvokkaasti ja kunnioittavasti sekä vainajia, omaisia että vainajien kanssa tekemisiin joutuvia työntekijöitä. Omaisilta onkin tullut lukuisia kiitoksia siitä, kuinka hyvin vainajia on kohdeltu ja koko vainajien tunnistus- ja saattoprosessi Thaimaasta Suomeen on hoidettu.

Samanlainen käytäntö Aasian luonnonkatastrofissa menehtyneiden vainajien saattamisseremonioissa on käytössä myös Ruotsissa, joka on Suomea sekulaarimpi ja moniuskontoisempi yhteiskunta. Kirkkohallituksen tietoon ei ole tullut, että siellä olisi asiasta syntynyt ongelmia.

Luukkainen perustelee tulkintaansa vainajien häpäisystä rikoslain (563/1998) hautarauhan rikkomista koskevalla säännöksellä (rikoslain 17 luku 12 §). Kirkkohallitus korostaa, ettei Thaimaan Phuketissa järjestettyyn suomalaisten vainajien kotimaahan saattamisen toimenpiteisiin ja seremonioihin voi soveltaa rikoslain edellä mainittua säännöstä. Mainittu rikoslain pykälä liittyy olennaisesti hautaamiseen, jollaisesta ei tässä tapauksessa ole kyse. Siten vainajien käsittelyprosessi siihen sisältyvä papin osuus mukaan lukien ei voi olla hautarauhan rikkomista eikä ruumiin käsittelemistä pahennusta herättävällä tavalla.

Lisäksi Luukkainen toteaa kantelussaan, että kirkollista hautaan siunaamista toivottomille vainajille ollaan entistä yleisemmin järjestämässä ekumeenisia muistotilaisuuksia ja siten heidän vakaumustaan loukataan. Kirkkohallitus toteaa, että hautaan siunaamista koskevat säännökset kirkkoon kuulumattoman hautaan siunaamisesta ovat selvät. Luukkaisen lehtitietoihin perustuvat väitteet ovat epätarkkoja ja epäasiallisia. Sen sijaan Kirkkohallitus korostaa perustuslain ja uskonnonvapauslain takaamaa uskonnonharjoittamisen vapautta ja niihin sisältyvää positiivisen uskonnonvapauden tulkintaa. Kantelussa esitetty näkemys johtaisi vainajan omaisten uskonnonharjoittamisen rajoittamiseen.

Presidentti Martti Ahtisaaren johdolla toiminut Aasian luonnonkatastrofin tutkintalautakunta ei tuo raportissaan esille mitään ongelmia Luukkaisen kantelussaan esittämässä asioissa. Päinvastoin tutkintalautakunnan johtopäätöksissä todetaan (kohta 18), että ”perustavaa laatua on ottaa mukaan avustustyöhön suomalaiset jo kohdemaassa olevat organisaatiot ja yksityishenkilöt hyödyntäen heidän paikallistuntemustaan”. Juuri näin kirkon ja SLS:n työntekijöiden kohdalla on toimittu.

Selvitys vainajille järjestetyistä uskonnollisista tilaisuuksista

Kaakkois-Aasian onnettomuudessa menehtyneiden suomalaisvainajien Suomeen tuomisesta päätettiin sisäasianministeriön ns. Kunnasvuoren työryhmässä. Sen mukaan vainajien tunnistaminen ja kuolemansyyn selvittäminen ovat Keskusrikospoliisin (KRP) vastuulla. Ulkoministeriö (UM) vastaa vainajien kuljettamisesta Suomeen. Jo lähtömaassa UM ja KRP:n edustajat huolehtivat, että vainajien kuljetus järjestetään vainajien ihmisarvo ja omaisten tunteet huomioon ottaen. Siellä voidaan järjestää mahdollisuuksien mukaan hiljainen hetki. Tämän mukaisesti KRP:n ohjeistuksen mukaan kaikissa lähtömaassa suoritettavissa toimissa huolehditaan vainajien ihmisarvosta ja kunnioittavasta tavasta saattaa vainajat kotimaahan ja Phuketin lentokentällä järjestetään tarvittaessa pienimuotoisia lähtöseremonioita asianmukaisella tavalla.

Käytännössä Phuketin lentokentän vieressä on ns. arktuspaikka (telttakatos), jossa alustavasti tunnistettu vainaja siirretään sinkkiarkkuun ja se puolestaan tammiarkkuun. Sen jälkeen seuraa papin lukema raamatunkohta ja rukous Kirkollisten toimitusten kirjan Läheisen kuoltua- toimituksesta. Arkun ympärille ovat kokoontuneet paikalla olevat työntekijät, jotka ovat vaihtaneet työvaatteensa virka-asuun kunnioittaakseen vainajia. Sitten seuraa lyhyt hiljaisuus, jonka jälkeen arkku siirretään vaneriseen kuljetusarkkuun ja se on valmis lentokoneeseen viemistä ja Suomeen kuljetusta varten.

Lyhyt ja yksinkertainen rukoushetki on osa vainajien kotiinsaattamisprosessia. Se ei ole vainajan siunaustilaisuus, siinä ei pidetä puhetta, siinä ei ole musiikkia, ketään ei mainita nimeltä, vaan hetki toimitetaan anonyymisti. Kirkkohallitus painottaa, että papin toimittama rukoushetki ei kohdistu ensisijaisesti vainajaan, vaan on tarkoitettu läsnäoleville, vainajien kotiuttamista valmistelevalle henkilöstölle. Tämä näkyy myös toimituksen tekstivalinnoissa, joissa korostuvat muut kuin vainaja. Kokonaisuudessaan kyse on siis osasta arvokasta ja kunnioittavaa vainajien käsittelyä, joka palvelee ja tukee paikalla raskasta työtä tekevää henkilöstöä. Eräs työntekijöistä olikin kuvannut muistohetken tarpeellisuutta: ”... että me säilytään ihmisinä”. Kaikkien työntekijöiden läsnäolo on vapaaehtoista.

Lisäksi on syytä todeta, että SLS:n työntekijät ovat paikallisen kulttuurin ja kielen tunteijoita. Esimerkiksi pappien läsnäolo ja osallistuminen vainajien arkuttamis- ja saatto-prosessiin on auttanut muita viranomaisia, kun papit thaikielen taitoisina ovat voineet hoitaa asioita Thaimaan viranomaisten kanssa. Lisäksi joissakin tehtävissä on jouduttu käyttämään thaimaalaisia työntekijöitä. Tällöin papit ovat joutuneet opastamaan heitä asianmukaisessa ja kunnioittavassa vainajien käsittelyssä. Thaikielen taitoisina he ovat myös joutuneet hätistelemään pois ulkopuolisia uteliaita.

Kirkkohallitus katsoo, että Aasian luonnonkatastrofissa kuolleiden suomalaisuhrien kotiuttamisessa on kaikissa vaiheissa toimittu asianmukaisesti eikä vainajia ole käsitelty epäkunnioittavasti, häpäisystä tai hautarauhan rikkomisesta puhumattakaan. Lain-

säädäntöä on noudatettu. Tavoitteeksi asetetut vainajien ihmisarvosta huolehtiminen ja kunnioittava tapa saattaa vainajat kotimaahan on toteutettu kiitettävästi, varsinkin kun otetaan huomioon katastrofin äkillisyys ja laajuus. Siten Luukkaisen kantelu on kirkkohallituksen mielestä perusteeton.

Kirkkoneuvos

Matti Halttunen

Kirkkoneuvos

Seppo Häkkinen